

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Соціально-гуманітарний факультет
Кафедра освітології і педагогіки

КРАМАРЧУК Юрій Віталійович

**Інтерактивні методи навчання у підготовці
майбутнього педагога / Interactive Teaching
Methods in the Preparation of Future Teacher**

спеціальність: 011 Освітні, педагогічні науки
освітньо-професійна програма – Управління закладами освіти

Кваліфікаційна робота

Виконав студент групи
ОСУЗОм-21
Ю.В. Крамарчук
Науковий керівник:
к.е.н., доц. А.В. Дем'янюк

Завідувач кафедри
В. М. Чайка

ТЕРНОПІЛЬ - 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	6
1.1. Історичні передумови розвитку інтерактивних методів навчання ...	6
1.2. Теоретичні засади використання інтерактивних методів навчання у підготовці майбутнього педагога	13
Висновки до РОЗДІЛУ 1.....	19
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНІ ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА	21
2.1. Види інтерактивних методів навчання у підготовці майбутнього педагога та їх характеристика	21
2.2. Результати використання інтерактивних методів навчання у підготовці майбутнього педагога	30
Висновки до РОЗДІЛУ 2.....	38
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	40
3.1. Методи стимулювання творчої активності в контексті розвитку інтерактивних методів навчання у підготовці майбутнього педагога ...	40
Висновки до РОЗДІЛУ 3.....	46
ВИСНОВКИ	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	51

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасна система освіти потребує кардинальних змін у підходах до підготовки майбутніх педагогів, враховуючи виклики цифрової трансформації, глобалізації, а також зростання вимог до рівня професійної підготовки фахівців. У цьому контексті інтерактивні методи навчання є одним із ключових чинників формування компетентного, креативного та адаптивного педагога, здатного ефективно працювати в умовах динамічних змін. Інтерактивні методи навчання сприяють активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти, формуванню у них критичного мислення, комунікативних навичок та вміння працювати в команді. Вони забезпечують створення інтерактивного середовища, яке орієнтоване на розвиток творчого потенціалу майбутніх педагогів і мотивує їх до постійного самовдосконалення.

Вивчення історичних передумов розвитку інтерактивних методів навчання дозволить зрозуміти еволюцію цих підходів, а також їх значення в освітньому процесі. Теоретичне обґрунтування дасть можливість визначити базові принципи, які лежать в основі застосування інтерактивних методів у підготовці педагогів. Розгляд сучасних інтерактивних методів навчання є необхідним для аналізу їх ефективності у формуванні ключових компетентностей майбутніх педагогів. Особливий акцент доцільно зробити на стимулюванні творчої активності, що є невід'ємною складовою підготовки фахівців нової генерації. Таким чином, дослідження інтерактивних методів навчання не лише сприяє удосконаленню освітнього процесу, але й відповідає актуальним потребам суспільства у підготовці педагогів, здатних ефективно реалізовувати інноваційні методики та адаптуватися до змін в освітній галузі.

Аналіз останніх наукових досліджень з питань використання інтерактивних методів навчання у підготовці майбутнього педагога свідчить про значну увагу до цієї тематики з боку як зарубіжних, так і вітчизняних учених.

Серед вітчизняних науковців варто виділити праці таких дослідників, як Л. Годкевич, яка аналізує ефективність інтерактивних технологій у контексті освітнього процесу, О. Гусак, яка зосередила увагу на розвитку професійного інтересу здобувачів освіти, та А. Донченко, що досліджує творчий потенціал в інтерактивному навчанні. Значний внесок також зробили С. Вітвицька, І. Хом'юк, В. Петрук та О. Голюк у питаннях модернізації освітнього процесу за допомогою інноваційних технологій. Праці О. Пометун та Л. Пироженко стали класикою вивчення інтерактивних методів навчання, акцентуючи увагу на інтерактивних тренінгах для підготовки педагогічних кадрів. Зарубіжні дослідники також зробили вагомий внесок у розвиток цієї тематики. Наприклад, П. В. Хандве вивчає інтерактивні навчальні заходи, а С. Прадоно і Дж. Моніяга аналізують методи інтерактивного навчання в різних контекстах. Праці В. Білик, Р. Банак та інших дослідників акцентують на інтеграції інтерактивних методів у сучасних закладах освіти, підкреслюючи їхню універсальність і ефективність.

Попри значну кількість досліджень, актуальними залишаються питання адаптації інтерактивних методів навчання до сучасних умов освітнього середовища, а також пошук нових підходів для підвищення мотивації та творчої активності майбутніх педагогів. Це підкреслює необхідність подальшого аналізу, практичного впровадження та оцінки результативності інтерактивних технологій у підготовці педагогічних кадрів.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження інтерактивних методів навчання у підготовці майбутнього педагога задля визначення перспективних напрямів їх розвитку. Для досягнення вищезазначеної мети доцільно визначити виконання таких завдань:

- Дослідити теоретичні засади використання інтерактивних методів навчання в освітньому процесі.
- Проаналізувати сучасні інтерактивні методи навчання у підготовці майбутнього педагога.

– Окреслити напрями розвитку інтерактивних методів навчання в сучасних умовах.

Об’єкт дослідження – інтерактивні методи навчання.

Предметом дослідження – теоретико-практичні засади інтерактивних методів навчання у підготовці майбутнього педагога.

Теоретико-методологічна база дослідження інтерактивних методів навчання у підготовці майбутнього педагога ґрунтується на кількох ключових наукових підходах і концепціях. Системний підхід дозволяє розглядати педагогічну підготовку як цілісний процес, активний підхід спрямований на формування у майбутніх педагогів здатності до самостійної пізнавальної діяльності, критичного мислення та практичного застосування отриманих знань. Методологічною основою є педагогічна теорія, яка акцентує увагу на інтерактивних технологіях як інструменті для створення ситуацій активного навчання, що сприяє глибшому засвоєнню знань і розвитку професійних компетентностей. Емпірична база включає анкетування здобувачів освіти для визначення ефективності цих методів, їх впливу на комунікативні та рефлексивні вміння, активність та готовність до професійної діяльності.

Практична значимість дослідження полягає у забезпеченні ефективної підготовки педагогів, здатних адаптуватися до сучасних вимог освіти. Інтерактивні методи сприяють розвитку професійних компетентностей, креативного мислення, комунікативних навичок та здатності до співпраці. Їхнє впровадження дозволяє майбутнім педагогам опанувати інноваційні підходи до навчання, що підвищує якість освіти та відповідає потребам сучасного суспільства.

Апробація результатів дослідження. Ключові здобутки дослідження були представлені на міжнародних науково-практичних конференціях та оприлюднені у збірниках їх матеріалів.

Структура роботи. Робота містить вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел з 37 найменувань. Основний обсяг кваліфікаційної роботи – 50 сторінок, що містять 1 рисунок, 2 таблиці.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

1.1. Історичні передумови розвитку інтерактивних методів навчання

Сучасна освіта ставить перед педагогами завдання підготовки висококваліфікованих, конкурентоспроможних фахівців, здатних адаптуватися до динамічних умов освітнього середовища. Забезпечення необхідних умов для формування професійно зорієнтованих спеціалістів вимагає не лише опанування теоретичних знань, а й розвитку комунікативних, управлінських та адаптаційних здібностей. Для досягнення цього використання інтерактивних методів навчання стає одним із ключових підходів. Інтерактивні методи спрямовані на формування в учасників освітнього процесу активної взаємодії, яка забезпечує краще розуміння та засвоєння навчального матеріалу. В основі цих методів лежить принцип поступового поглиблення навчального досвіду: від сприйняття інформації до її практичного застосування й удосконалення через обмін досвідом. Використання інтерактивних методів створює умови для моделювання реальних професійних ситуацій, аналізу проблем, розв'язання задач, участі в рольових іграх та дискусіях, що значно підвищує ефективність підготовки майбутніх педагогів. Аналіз особливостей, концепцій та результатів впровадження інтерактивних методів є необхідним кроком для визначення їхнього впливу на підготовку сучасних педагогів і досягнення поставлених цілей у сфері освіти.

Розвиток інтерактивних методів навчання має глибокі історичні корені, що сягають давніх часів. Ще китайський філософ Конфуцій майже 2500 років тому зазначав: «Те, що я чую, – забуваю; те, що я бачу, – пам'ятаю; те, що я роблю, – розумію» [7, с. 52]. Ця думка є фундаментом інтерактивного підходу,

в основі якого лежить активне залучення здобувачів освіти до процесу навчання через практичні завдання та взаємодію. Вже в ті часи була висловлена ідея, що навчання стає ефективним тоді, коли людина не лише слухає або читає, але й активно діє, бере участь у процесі. Це принципово важливо і для сучасної освіти, де інтерактивні методи стали основою для розвитку критичного мислення, творчості та здатності вирішувати реальні проблеми. Застосування таких методів сприяє глибшому засвоєнню матеріалу та формуванню практичних навичок, необхідних у професійній діяльності.

У ХХ столітті теорія інтерактивного навчання отримала подальший розвиток. Однією з найважливіших концепцій стала теорія «активного навчання», розроблена в 1930 році британським ученим Реджинальдом Ревансом. Основна ідея його теорії полягає в тому, що навчання має бути не лише пасивним сприйняттям інформації, а активним процесом, де здобувачі освіти беруть участь в освітньому процесі через взаємодію, виконання практичних завдань та рефлексію над власним навчальним досвідом. Реванс підкреслював, що знання краще засвоюються, коли здобувачі освіти можуть практично застосовувати отриману інформацію. За його методологією, навчання не обмежується лише передачею знань від викладача до здобувача освіти, а включає в себе взаємодію між учасниками процесу, обговорення і вирішення реальних проблем. Це дозволяє глибше розуміти матеріал та сприяє розвитку критичного мислення.

Теорія Реванса передбачає також взаємодопомогу серед здобувачів освіти, коли вони допомагають один одному у вивченні матеріалу, визнаючи свої слабкі сторони та працюючи над ними разом. Такий підхід сприяє розвитку навичок командної роботи та покращує комунікаційні здібності здобувачів освіти. Сучасні інтерактивні методи навчання, що ґрунтуються на теорії активного навчання Реванса, часто використовуються в освітніх системах по всьому світу. Вони допомагають не лише ефективно засвоювати знання, але й розвивати важливі для професійного життя навички, такі як критичне мислення, здатність до аналізу, прийняття рішень і співпраці.

Активне навчання Реджинальда Реванса стало основою для створення нових педагогічних підходів, що змінили традиційне сприйняття навчального процесу і відкрили нові горизонти для розвитку здобувачів освіти.

Суттєвий вплив на розвиток інтерактивних методів навчання в середині ХХ-го століття мали теорії гуманістичної психології, когнітивізму та соціального інтераціоналізму, що набули популярності у 1950–1960-х роках. Ці підходи змінили уявлення про процес навчання, акцентуючи увагу на суб'єктивному досвіді здобувачів освіти, їхніх внутрішніх процесах та взаємодії з оточенням. Гуманістична психологія, представлена такими вченими, як Абрагам Маслоу та Карл Роджерс, підкреслювала важливість особистісного розвитку людини через самореалізацію, свободу вибору та внутрішню мотивацію. Ці ідеї мали великий вплив на педагогіку, адже навчання стало розглядатися не як простий процес передачі знань, а як розвиток особистості здобувача освіти, який активно бере участь у власному навчанні. Педагоги почали орієнтуватися на створення умов, за яких здобувач освіти відчуває себе самостійним, здатним приймати рішення та брати на себе відповідальність за процес навчання [1].

Когнітивізм, в свою чергу, змістив акцент на вивчення внутрішніх процесів пізнання – увагу, пам'ять, міркування, мислення. Цей підхід став основою для використання методів активного навчання, оскільки він дозволяв розглядати здобувачів освіти не лише як пасивних спостерігачів, а як активних учасників когнітивного процесу. Інтерактивні методи стали можливими завдяки визнанню важливості активної взаємодії між здобувачами освіти та знанням, що дозволяло покращити ефективність навчання через практичні завдання, рольові ігри, дискусії та інші форми активної участі [9].

Соціальний інтераціоналізм, розвинений такими філософами та психологами, як Джордж Герберт Мід і Ервін Гоффман, вказував на те, що процеси соціалізації, спілкування і взаємодії є основою розвитку особистості. Інтерактивні методи навчання, що ґрунтуються на цьому підході, орієнтовані на взаємодію здобувачів освіти між собою, а також між здобувачами освіти та

викладачем. Це дозволяє не лише засвоювати матеріал, а й розвивати соціальні навички, критичне мислення, здатність до колективної роботи [6].

У 1960-х роках інформаційна революція, що пов'язана з розвитком комп'ютерних технологій, сприяла появі нових термінів, таких як «інформаційна технологія» та «інтерація». Це визначення стали основою для розвитку інтерактивних педагогічних підходів, адже інтерація тепер розглядалася як процес обміну інформацією між учасниками освітнього процесу, що може здійснюватися за допомогою новітніх технічних засобів. Впровадження таких технологій дозволило створити нові можливості для взаємодії, де здобувачі освіти не лише отримують інформацію, але й активно використовують її для розв'язання конкретних завдань [4].

В освітній практиці 1920-х років почали використовуватися елементи інтерактивного навчання, такі як бригадно-лабораторний метод, проєктний підхід, виробничі екскурсії. Проте ці методи часто залишалися без належного теоретичного обґрунтування. Особливий внесок у розвиток інтерактивних підходів у педагогіку зробили українські педагоги, серед яких найбільш значущим є Василь Сухомлинський. Він підкреслював важливість взаємодії між педагогом і здобувачем освіти в освітньому процесі, наголошуючи на тому, що навчання не має бути лише процесом передачі знань від педагога до здобувача освіти. Для Сухомлинського важливим було створення умов для розвитку активності здобувачів освіти, їхнього самовираження, а також інтерактивної взаємодії. Він вважав, що процес навчання має бути заснований на живій комунікації, де педагог не просто передає інформацію, а й сприяє розвитку критичного мислення та самостійності здобувачів освіти. Завдяки таким підходам, як проєктний метод, бригадно-лабораторна форма навчання та акцентуванні на активній взаємодії педагога і здобувача освіти, педагогічна думка початку 20-го століття заклала основи для подальшого розвитку інтерактивних методів навчання в Україні. Однак для того, щоб ці методи стали більш ефективними, необхідно було провести їх теоретичне обґрунтування, що стало можливим лише в наступні десятиліття [18].

У 1975 році німецький учений Ганс Фріц вперше ввів термін «інтерактивна педагогіка», який став важливим кроком у розвитку теорії та практики інтерактивного навчання. Фріц визначав інтерактивну педагогіку як процес взаємодії між суб'єктами навчання – педагогом і здобувачем освіти, а також між здобувачами освіти один з одним. Він підкреслював, що навчання не може бути лише одностороннім процесом, де педагог просто передає знання. Натомість, навчання має бути діалогічним, двостороннім процесом, що передбачає активну участь усіх учасників, взаємний обмін ідеями та думками. Це дозволяє кожному з учасників освітнього процесу виступати як рівноправний партнер, що активно здобуває знання та навички через практичну діяльність і взаємодію. Ідеї Фріца вплинули на подальший розвиток інтерактивних методів, зокрема на їх застосування в освітньому процесі. У 1980-х роках ці методи почали активно досліджуватися і впроваджуватися у світовій педагогічній практиці, оскільки вчені і педагоги зрозуміли важливість активного залучення здобувачів освіти у навчання. Це був час, коли в освіті набула популярності ідея «навчання через дію», де здобувачі освіти активно виконують завдання, дискутують, взаємодіють між собою, приймають рішення і вирішують практичні завдання. Акцент на практичній діяльності, а не лише на теоретичних знаннях, став основним принципом інтерактивної педагогіки [17].

Завдяки цьому підходу здобувачі освіти перестали бути лише пасивними спостерігачами в освітньому процесі. Вони стали активно брати участь у створенні знань, що дозволяє їм краще засвоювати матеріал, розвивати критичне мислення та навички самостійної роботи. Інтерактивні методи, зокрема групова робота, рольові ігри, обговорення, тренінги та проекти, дозволили змінити традиційний підхід до навчання, зробивши його більш ефективним та адаптованим до потреб сучасного суспільства.

Сучасна освіта постійно адаптується до вимог швидко змінюваного світу, де навички, необхідні для ефективної професійної діяльності, часто виходять за межі традиційного формального навчання. У цьому контексті

інтерактивні методи навчання набувають все більшої популярності завдяки своїй здатності не лише підвищувати ефективність засвоєння знань, але й покращувати особистісний розвиток здобувачів освіти. Результати досліджень, проведених спеціалістами Національного тренінгового центру (Меріленд, США), підтверджують важливість інтерактивних методів у сучасному навчальному процесі, відзначаючи їх позитивний вплив на здатність здобувачів освіти не лише засвоювати матеріал, але й формувати позитивні особистісні здібності (рис. 1.1) [7, с. 54].

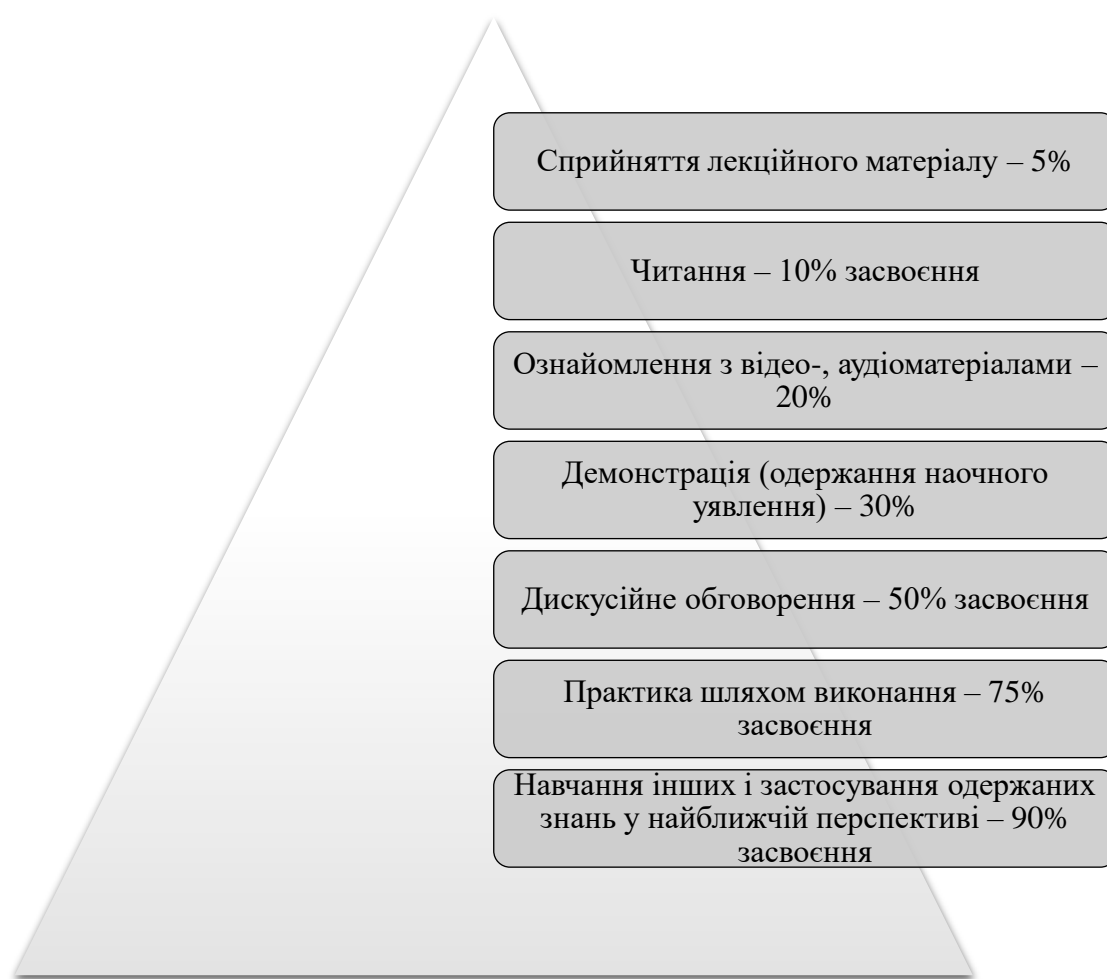

Рис. 1.1. Піраміда навчання [7, с. 55]

Інтерактивне навчання базується на активному залученні здобувачів освіти до навчального процесу. Відмінність таких методів від традиційних полягає в тому, що учень не є пасивним отримувачем інформації, а активно

взаємодіє з навчальним матеріалом, іншими учасниками процесу, а також викладачем. Це може проявлятися в різних формах: від обговорень і дискусій до рольових ігор, колективних проектів і практичних завдань. Важливим аспектом інтерактивних методів є те, що вони сприяють глибокому розумінню матеріалу, дозволяючи здобувачам освіти застосовувати отримані знання в реальних ситуаціях.

За даними досліджень, інтерактивні методи значно покращують здатність здобувачів освіти не лише засвоювати нову інформацію, а й формувати практичні навички, які важливі в професійному житті. Завдяки таким методам, здобувачі освіти мають змогу працювати в команді, брати на себе відповідальність, вирішувати проблеми в умовах невизначеності та взаємодіяти з іншими людьми. Це формує не лише знання, але й уміння ефективно взаємодіяти в колективі, знаходити рішення в складних ситуаціях та адаптуватися до змінюваних умов. Окрім цього, інтерактивні методи навчання сприяють розвитку критичного мислення і творчих здібностей. Здобувачі освіти, які навчаються за допомогою таких методів, постійно залучені до аналізу, обговорення і вирішення проблем, що дозволяє їм краще розуміти сутність навчального матеріалу та приймати самостійні рішення. Вони розвивають навички, необхідні для прийняття рішень в умовах невизначеності, що є важливим для будь-якої професійної діяльності.

Однією з головних переваг інтерактивних методів є їх здатність покращувати особистісний розвиток здобувачів освіти. Вони стимулюють не лише інтелектуальний, але й емоційний розвиток, допомагають формувати впевненість у власних силах, здатність до самовираження та впливу на інших. Завдяки інтерактивним методам навчання здобувачі освіти стають більш відкритими до нових ідей, готовими до конструктивної критики та здатними активно співпрацювати з іншими. Інтерактивні методи навчання мають значний потенціал у підвищенні ефективності освітнього процесу. Вони не лише покращують здатність здобувачів освіти засвоювати знання, але й сприяють розвитку їхніх особистісних якостей, таких як здатність до

критичного мислення, творчості, співпраці та адаптації. Враховуючи ці переваги, можна стверджувати, що інтерактивні методи є важливим інструментом для підготовки майбутніх фахівців, готових до викликів сучасного світу.

Отже, історичний розвиток інтерактивних методів навчання демонструє поступову еволюцію освітніх підходів від пасивного засвоєння інформації до активної взаємодії учасників освітнього процесу. Це забезпечує не лише високий рівень засвоєння знань, але й формування особистісних і професійних якостей, необхідних для успішної діяльності у сучасному світі.

1.2. Теоретичні засади використання інтерактивних методів навчання у підготовці майбутнього педагога

Сучасна трансформація сфери освіти, спрямована на її гуманізацію та демократизацію та вимагає переосмислення педагогічних методів, особливо у контексті підготовки майбутніх педагогів. У центрі уваги перебувають інтерактивні методи навчання, які дозволяють перейти від традиційної моделі викладання до педагогіки співробітництва, заснованої на активній взаємодії між учасниками освітнього процесу. Інтерактивні методи навчання акцентують увагу на розвитку навичок спільної діяльності, критичного мислення, комунікації та професійної рефлексії, що є надзвичайно важливим для майбутніх педагогів.

Поняття інтерактивного навчання має глибокий зміст і базується на ідеї міжособистісного спілкування та взаємодії. Воно передбачає активну участь здобувачів освіти в освітньому процесі, що сприяє не лише засвоєнню знань, але й розвитку професійних і особистісних якостей. У науковій літературі поняття «інтерактивний» походить від двох латинських слів — «inter», що означає «між», і «actio», що перекладається як «дія». Таким чином,

інтерактивність передбачає взаємодію, діалог та спільне створення освітнього простору [7].

Інтерактивні методи навчання, відповідно до сучасних досліджень, реалізують основний принцип гуманізації освіти. Вони забезпечують не лише обмін інформацією, але й спільну діяльність учасників процесу, спрямовану на формування знань, умінь і цінностей. Особливістю інтерактивних методів є їхній діалогічний характер, який дозволяє здобувачам освіти і педагогам виступати рівноправними суб'єктами освітнього процесу. Під час застосування інтерактивних методів навчання змінюються рольові позиції викладача та здобувачів освіти. Викладач виконує функції фасилітатора, консультанта та організатора, створюючи умови для прояву ініціативи з боку здобувачів освіти. Це дозволяє розвивати самостійність, відповідальність, а також здатність до колективного розв'язання проблем. У такому підході акцент робиться на активному залученні здобувачів освіти до процесу навчання через співробітництво, дискусії, моделювання реальних ситуацій, рольові ігри та проектну діяльність.

Дослідники вказують, що інтерактивні методи навчання мають значний потенціал для розвитку професійних компетентностей майбутніх педагогів. Вони сприяють формуванню таких важливих навичок, як критичне мислення, комунікація, рефлексія та вміння працювати в команді. Крім того, ці методи дають можливість інтегрувати теоретичні знання з практичним досвідом, що є важливим у процесі професійної підготовки [7; 10; 22].

Інтерактивні методи навчання стали предметом численних досліджень, які розкривають їхній потенціал у розвитку сучасної освіти. Сучасна педагогіка перебуває у процесі пошуку ефективних методів навчання, здатних забезпечити не лише глибокі знання, а й розвиток критичного мислення, комунікативних навичок і творчого підходу до вирішення завдань. У цьому контексті праці дослідників, які вивчали інтерактивне навчання, мають велике значення для розуміння його сутності та застосування в освітньому процесі.

Згідно з дослідженнями Т. В. Кравченко [10], інтерактивні методи є інноваційною формою організації навчальної діяльності, яка базується на активній взаємодії учасників освітнього процесу. Вона наголошує, що ці методи сприяють гуманізації й демократизації освіти, активізуючи пізнавальну діяльність здобувачів освіти і створюючи умови для партнерської співпраці між викладачем і здобувачами освіти. Такий підхід дозволяє учасникам освітнього процесу перейти від ролей пасивних споживачів знань до рівня активних учасників, здатних самостійно аналізувати, оцінювати та створювати нові знання. Дослідниця акцентує увагу на важливості діалогічного середовища, яке забезпечує обмін цінностями між викладачем і здобувачем освіти, сприяючи ефективному засвоєнню матеріалу та розвитку особистості здобувача освіти .

Сутність інтерактивних методів також ґрунтовно досліджували О. Пометун і Л. Пироженко. Вони визначають інтерактивне навчання як співнавчання, в якому викладач і здобувачі освіти є рівноправними суб'єктами. Дослідники підкреслюють, що інтерактивні методи створюють комфортне освітнє середовище, де кожен учасник може проявити свою індивідуальність і успішність. Вони вважають, що основними перевагами цих методів є розвиток навичок спільної діяльності, здатності вести дискусію, аргументувати свою позицію, слухати й поважати думку інших. На їхню думку, інтерактивні методи забезпечують педагогам можливість виконувати роль лідера і фасилітатора, а не тільки інструктора чи лектора [10; 19; 20].

Окрім того, М. Скрипник [26] досліджував інтерактивні методи з позиції їхньої діалогічної сутності. Він зазначає, що ці методи не лише сприяють взаємодії учасників навчання, але й активізують емоційний, вольовий і когнітивний потенціал особистості. За словами дослідника, діалог є універсальним засобом організації людської свідомості, що дозволяє учасникам навчання залучати як свідомість, так і емоції. Завдяки цьому інтерактивні методи навчання стають не лише механізмом передачі знань, але й засобом глибокого особистісного розвитку здобувачів освіти .

О. Радченко [22] вказує на класифікацію інтерактивних технологій навчання, зокрема їх поділ на чотири основні групи:

- технології кооперативного навчання;
- колективно-групового навчання;
- ситуативного моделювання;
- розв'язання дискусійних питань.

Ці групи відповідають різним цілям і завданням освітнього процесу, забезпечуючи розмаїття підходів до організації навчальної діяльності. Наприклад, технології ситуативного моделювання передбачають використання рольових і бізнес-ігор, що допомагає здобувачам освіти розвивати практичні навички й аналізувати ситуації, наближені до реальних умов. Технології дискусійного навчання, у свою чергу, спрямовані на формування критичного мислення й уміння аргументовано відстоювати свою позицію, що є важливими для майбутніх професіоналів.

Інтерактивне навчання також забезпечує підвищення ефективності занять через впровадження таких форм, як дискусії, дебати, проектна робота та мозкові штурми. Радченко зазначає, що ці методи сприяють збільшенню рівня зацікавленості здобувачів освіти у професійній підготовці, допомагають формувати позитивне ставлення до майбутньої діяльності та дають змогу ефективно засвоювати новий матеріал. Авторка наголошує, що рольові й бізнес-ігри є потужними інструментами, які допомагають здобувачам освіти навчитися працювати в командах, приймати рішення в складних ситуаціях і розвивати соціальні навички, необхідні для майбутньої кар'єри.

Необхідно відзначити, що інтерактивні методи навчання сприяють формуванню у здобувачів освіти високого рівня професійної компетентності. Вони дозволяють глибше інтегрувати теоретичні знання та практичні навички, забезпечуючи тим самим всебічну підготовку майбутніх фахівців. Викладач, який використовує інтерактивні технології, створює умови для критичного переосмислення навчального матеріалу й сприяє розвитку здобувачів освіти як самостійних і відповідальних учасників освітнього процесу.

Незважаючи на численні переваги інтерактивних методів, вони мають і певні недоліки. Зокрема, їх впровадження вимагає від викладача високого рівня підготовки, ретельного планування заняття та значного часу на його проведення. Дослідники зазначають, що викладачеві важливо враховувати рівень підготовки здобувачів освіти, їхні індивідуальні особливості та мотивацію, щоб забезпечити ефективність інтерактивного навчання. Разом із цим, необхідно створити адекватну матеріально-технічну базу для проведення інтерактивних занять, що часто може бути викликом для закладів освіти. Висновки дослідників однозначно свідчать про перспективність і ефективність інтерактивних методів у сучасному освітньому процесі. Вони не лише сприяють кращому засвоєнню знань, але й розвивають ключові компетенції, необхідні для успішної професійної діяльності. Інтерактивні методи забезпечують розвиток як інтелектуальних, так і особистісних якостей здобувачів освіти, формуючи у них здатність до командної роботи, критичного аналізу та творчого підходу до вирішення професійних завдань. У контексті підготовки майбутніх педагогів ці методи відіграють ключову роль, оскільки вони не лише готують до професійної діяльності, але й формують педагогів як лідерів і інноваторів, здатних змінювати сучасну освіту [6; 10; 22].

Особливий акцент у використанні інтерактивних методів робиться на створенні діалогічного середовища, яке сприяє вільному обміну ідеями, досвідом і думками. Завдяки цьому здобувачі освіти можуть розвивати здатність до аргументованого вираження своїх думок, аналізу альтернативних точок зору та прийняття колективних рішень. У такому середовищі освітній процес стає більш емоційно залученим, що підвищує мотивацію здобувачів освіти і сприяє глибшому засвоєнню навчального матеріалу. Серед інтерактивних методів, які найбільш ефективно застосовуються у підготовці майбутніх педагогів, виділяються групові дискусії, кейс-стаді, мозкові штурми, дебати, рольові ігри та симуляції. Кожен із цих методів має свої переваги і спрямований на розвиток конкретних навичок. Наприклад, кейс-стаді дозволяє здобувачам освіти аналізувати реальні ситуації, що допомагає

формувати професійне мислення та здатність до ухвалення обґрунтованих рішень. Рольові ігри та симуляції дають можливість моделювати педагогічні ситуації, що сприяє розвитку комунікативних навичок і здатності до співпраці.

Одним із ключових принципів інтерактивного навчання є створення умов для самоактуалізації особистості. Цей підхід сприяє розвитку у здобувачів освіти почуття відповідальності за результати навчання, здатності до рефлексії та самостійного прийняття рішень. Здобувачі освіти, які залучені до інтерактивного навчання, стають більш відкритими до інновацій, готовими до професійних викликів і здатними адаптуватися до змін у педагогічній діяльності. Однак інтерактивні методи мають і свої обмеження. Їх застосування вимагає значних ресурсів, таких як час, матеріали та підготовка викладачів. Крім того, ефективність інтерактивного навчання залежить від рівня підготовленості здобувачів освіти та їхньої мотивації до участі в освітньому процесі. Для подолання цих труднощів необхідно забезпечити належну підготовку викладачів до використання інтерактивних методів, а також створити умови для формування мотивації у здобувачів освіти.

У підготовці майбутніх педагогів важливо враховувати також міждисциплінарний підхід, який дозволяє інтегрувати знання з різних галузей науки. Інтерактивні методи можуть бути ефективно використані для викладання різних дисциплін, що забезпечує ширше застосування цих методів в освітньому процесі. Наприклад, у процесі вивчення педагогіки інтерактивні методи дозволяють моделювати реальні ситуації, що сприяє розвитку професійного мислення і підготовці до практичної діяльності. Аналіз наукової літератури свідчить, що інтерактивні методи навчання є потужним інструментом для формування професійних компетентностей майбутніх педагогів. Вони забезпечують не лише засвоєння знань, але й розвиток особистісних якостей, які є необхідними для ефективної майбутньої педагогічної діяльності. У контексті модернізації освіти в Україні інтерактивні методи навчання стають важливим елементом підготовки педагогів, які здатні працювати в умовах сучасного освітнього середовища.

Інтерактивні методи навчання сприяють формуванню педагогів нового покоління, які володіють необхідними навичками і цінностями для успішної майбутньої професійної діяльності. Завдяки цим методам створюються умови для формування не лише професійних, але й загальнолюдських якостей, таких як толерантність, емпатія, відповідальність і здатність до співпраці. У цьому контексті інтерактивні методи стають не лише засобом навчання, але й важливим інструментом виховання, що сприяє формуванню особистості майбутнього педагога. Отже, інтерактивні методи навчання відіграють ключову роль у підготовці педагогів, оскільки вони забезпечують формування необхідних професійних і особистісних якостей. Їхнє впровадження в освітній процес сприяє підвищенню ефективності навчання, розвитку мотивації та забезпеченню умов для самореалізації здобувачів освіти. У сучасних умовах інтерактивні методи навчання стають не лише інструментом передачі знань, але й важливим засобом формування майбутнього покоління педагогів, здатних до інноваційної діяльності та співробітництва.

Висновки до РОЗДІЛУ 1

Інтерактивні методи навчання, що мають глибокі історичні передумови, є результатом еволюції підходів до освіти, орієнтованої на активну участь здобувачів освіти у процесі навчання. Перші ідеї активного навчання висловлювалися ще Конфуцієм, а теорія Реджинальда Реванса в ХХ столітті зробила вагомий внесок у їх систематизацію. Важливу роль у формуванні інтерактивних методів відіграли теорії гуманістичної психології, когнітивізму й соціального інтеракціонізму, які підкреслюють значення взаємодії й розвитку особистісних якостей учасників освітнього процесу. Сучасне застосування цих методів сприяє створенню середовища, яке формує процес навчання через практичні завдання, аналіз і дискусії, готуючи педагогів до професійних викликів.

Інтерактивні методи навчання є основою підготовки майбутніх педагогів, які потребують розвитку критичного мислення, навичок співпраці та комунікації. Ці методи забезпечують діалогічну форму навчання, де здобувачі освіти та викладачі виступають рівноправними учасниками освітнього процесу. Інтерактивний підхід сприяє інтеграції теоретичних знань із практикою, розвиваючи самостійність і здатність до розв'язання складних завдань. Ефективність цих методів базується на партнерстві в освітньому процесі, що стимулює ініціативу здобувачів освіти. У сучасній освіті інтерактивні методи стають ключовим інструментом розвитку компетентностей, необхідних для успішної професійної діяльності майбутніх педагогів.

РОЗДІЛ 2.

СУЧАСНІ ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

2.1. Види інтерактивних методів навчання у підготовці майбутнього педагога та їх характеристика

У сучасній освіті інтерактивні методи навчання набувають дедалі більшого поширення завдяки їхній доведеній ефективності у підготовці компетентних, творчих і самостійних фахівців. Цей підхід дозволяє здобувачам освіти не лише засвоювати інформацію, а й активно долучатися до освітнього процесу, ставлячи запитання, обґрунтовуючи власні думки, дискутуючи, накопичуючи професійний досвід. Перехід від традиційного до інтерактивного способу ведення занять передбачає зміну ролі викладача: замість носія знань він стає фасилітатором, організатором творчої та індивідуальної діяльності.

Різноманітність інтерактивних методів, доступних для сучасної освітньої діяльності, обумовлена низкою факторів: розвитком інформаційно-технічних засобів і smart-технологій, глобалізаційними викликами, вимогами ринку праці та соціальною потребою в інтеграції інновацій у систему освіти. Відповідно до цих умов, кожен інтерактивний метод має свою специфіку, що вимагає від викладача глибокого розуміння їх особливостей і прикладного використання. Опис та аналіз видів інтерактивних методів навчання є необхідним для формування сучасного підходу до професійної підготовки педагогів, орієнтованої на розкриття їхнього потенціалу й здобуття практичних навичок.

Інтерактивні лекції є однією з ключових форм освітнього процесу у вищій освіті, що дозволяє не лише передати теоретичну інформацію, але й активізувати участь здобувачів освіти у процесі здобуття знань. В умовах

модернізації освітніх програм роль традиційної лекції зазнає трансформації: перевага надається залученню здобувачів освіти до обговорення, аналізу та творчого осмислення матеріалу. Інтерактивні методи в лекційному форматі сприяють ефективному засвоєнню знань, формуванню критичного мислення та комунікаційних навичок, що є особливо важливими для підготовки майбутніх педагогів [7].

Особливістю інтерактивних лекцій є їх двосторонній характер: вони передбачають не лише передачу інформації, але й активний зворотний зв'язок із аудиторією. Це дозволяє забезпечити мотивацію до навчання, розвиток креативного мислення та засвоєння матеріалу на основі життєвих прикладів і професійної практики. Використання інтерактивних методів під час лекцій сприяє подоланню бар'єра між теоретичними знаннями й практичними потребами, адаптуючи освітній процес до актуальних викликів. У цьому контексті викладач виступає не лише носієм знань, а й фасилітатором, який організовує конструктивний діалог, створюючи комфортну й мотивуючу атмосферу.

Різновиди інтерактивних лекцій забезпечують широкий спектр форм роботи, спрямованих на розвиток компетентностей здобувачів освіти. Лекції-візуалізації використовуються для демонстрації складного матеріалу за допомогою мультимедійного контенту. Проблемні лекції орієнтують здобувачів освіти на пошук рішень у складних ситуаціях через запитання, дискусії чи аналіз реальних прикладів. Лекції-бесіди й дискусії сприяють обміну ідеями в аудиторії, а такі формати, як мінілекції чи бінарні лекції, дозволяють впроваджувати інноваційні підходи до подачі інформації [14]. Кожен тип інтерактивних лекцій має свою специфіку, яка відповідає завданням підготовки майбутніх педагогів. Нижче наведено детальну характеристику найбільш поширених видів інтерактивних лекцій [1; 7; 12; 17; 21; 32]:

– Лекція-візуалізація. Цей вид інтерактивного заняття відзначається високою ефективністю на етапі ознайомлення з новими темами та базовими

поняттями. Головна особливість лекції-візуалізації – використання мультимедійного контенту, включаючи графіки, схеми, відео, які доповнюються поясненнями викладача. Візуальна інформація активує зорову й слухову пам'ять здобувачів освіти, полегшуючи засвоєння складного матеріалу. Змістова побудова лекції включає чітке структурування теми, мотивацію слухачів та використання візуальних елементів як опори для розвитку професійного мислення. Основними вимогами є підготовка якісного графічного матеріалу і адаптація викладу до рівня аудиторії.

– Проблемна лекція. Цей вид лекції має дослідницький характер і орієнтований на активізацію аналітичного мислення. Викладач формулює проблему, що не має однозначного вирішення, стимулюючи здобувачів освіти до пошуку власних підходів і рішень через дискусію та аналіз ситуації. Такі заняття допомагають здобувачам освіти розвивати навички комунікації, формувати професійний інтерес та навички аналізу. Використання цього формату передбачає постановку проблемних запитань, а також модерацію дискусій, спрямованих на пошук конструктивних рішень.

– Бінарна лекція. Бінарна лекція базується на спілкуванні двох викладачів, які представляють різні наукові підходи або теоретичний та практичний аспекти теми. Формат стимулює аудиторію до порівняння аргументів обох сторін і обрання обґрунтованої позиції. Ця форма викладу забезпечує багатовимірне сприйняття навчального матеріалу, допомагаючи здобувачам освіти виробляти навички критичного мислення та командної взаємодії. Бінарний підхід також дозволяє закріпити знання через приклади реальних проблем та різні підходи до їх вирішення.

– Лекція-дискусія. Цей тип інтерактивного заняття ґрунтується на організації обговорення попередньо підготовлених тем чи кейсів. Викладач, залучаючи здобувачів освіти до діалогу, ставить проблемні запитання, аналізує отримані відповіді і на їхній основі будує подальшу презентацію матеріалу. Дискусія створює умови для обміну ідеями та досвідом, а також вчить здобувачів освіти логічно обґрунтовувати свої думки та відповідати на

аргументи опонентів. Цей формат забезпечує формування комунікативних компетентностей, що є важливими для майбутніх педагогів.

– Лекція-бесіда. Це одна з найбільш доступних форм інтерактивного викладання, яка дозволяє проводити заняття в спокійній атмосфері з акцентом на найважливіші аспекти теми. Викладач активно взаємодіє із слухачами, ставить питання, мотивує їх до обговорення та співпраці. Лекції-бесіди сприяють підтримці інтересу до предмета, розвитку розуміння змісту теми та оптимальному темпу викладання залежно від рівня сприйняття здобувачів освіти.

Усі описані види інтерактивних лекцій створюють умови для залучення здобувачів освіти до активного навчання. Вони сприяють формуванню професійних компетентностей, таких як аналітичне мислення, комунікація, колективна робота й адаптація до змін. Крім того, інтерактивні лекції допомагають здобувачам освіти краще засвоювати матеріал через використання візуальних елементів, діалогу та практичних прикладів. Різноманітність форм інтерактивних лекцій дозволяє адаптувати освітній процес до сучасних потреб в сфері освіти. Вони забезпечують високий рівень залучення аудиторії та готують майбутніх педагогів до ефективної професійної діяльності, спрямованої на постійний розвиток і творчий підхід до викладання.

Серед інтерактивних методів навчання, які активно використовуються у підготовці майбутніх педагогів, особливе місце займають творчі ситуації, навчально-творчі задачі, навчання у співробітництві, метод проєктів, навчальні тренінги, метод дискусії, ігрові методи, «мозковий штурм», метод «Дельфі», проблемне навчання та кейс-метод.

Метод творчих ситуацій орієнтований на розвиток креативного мислення й творчих здібностей здобувачів освіти. Викладач створює умови, що вимагають від здобувачів освіти використання нестандартних підходів і інноваційних рішень для виконання завдань. Творчі ситуації стимулюють самостійний пошук, заохочують до експериментів, пробуджують інтерес до

пізнання. Цей метод є особливо ефективним у навчанні майбутніх педагогів, адже творчий підхід є необхідною складовою педагогічної діяльності [31].

Навчально-творчі задачі спрямовані на формування практичних умінь і навичок через розв'язання конкретних педагогічних ситуацій. Вони передбачають використання здобувачами знань для аналізу проблеми, формулювання гіпотез та вироблення рішень. Виконання таких задач стимулює критичне мислення, навчає враховувати альтернативні підходи й сприяє розумінню складності педагогічної практики [29].

Навчання у співробітництві ґрунтується на роботі здобувачів освіти у малих групах, де кожен учасник виконує певну роль і робить свій внесок у досягнення спільної мети. Це розвиває навички комунікації, командної роботи, вміння слухати й брати до уваги думку інших. Викладач при цьому виконує роль фасилітатора, координуючи процес роботи групи та забезпечуючи її ефективність [36].

Метод проєктів полягає в організації освітнього процесу через виконання здобувачами освіти індивідуальних або групових проєктів. Вони розробляють і реалізують проєкти, орієнтуючись на розв'язання конкретних завдань, що мають практичне значення. Проєктна діяльність сприяє інтеграції теоретичних знань із практикою, розвитку дослідницьких навичок, відповідальності та здатності приймати рішення в умовах реальної професійної діяльності. Метод проєктів є важливим і потужним інструментом у процесі підготовки майбутнього педагога. Це інтерактивний підхід до навчання, що базується на принципі залучення здобувачів освіти до активного та самостійного виконання завдань, тісно пов'язаних з реальним життям і практичною діяльністю. В контексті педагогічної підготовки цей метод дозволяє формувати професійні компетенції, критичне мислення, творчі здібності, а також здатність ефективно організовувати освітній процес [28].

Однією з головних особливостей методу проєктів є його орієнтованість на конкретну практику, що дозволяє здобувачам освіти використовувати теоретичні знання в реальних умовах. Для майбутнього педагога це особливо

важливо, адже вони здобувають не тільки знання з педагогічних дисциплін, але й досвід, який можна буде безпосередньо застосувати в своїй майбутній професійній діяльності. Розв'язання реальних педагогічних завдань в рамках проєктної діяльності допомагає здобувачам освіти осмислити основи методології, принципи побудови навчальних програм, формувати здатність до аналізу та оцінки результатів освітнього процесу. Інтерактивність методу забезпечує не лише активну участь здобувачів освіти у процесі навчання, але й сприяє розвитку їх комунікаційних навичок. Вони навчаються працювати в команді, організовувати колективну роботу, ефективно вирішувати проблеми та адаптувати методи навчання відповідно до ситуації. Це є надзвичайно важливим для майбутнього педагога, адже кожен викладач повинен уміти знаходити підхід до різних груп здобувачів освіти, орієнтуватися на їх індивідуальні потреби та прагнення, а також ефективно керувати процесом навчання [24].

Метод проєктів також сприяє розвитку критичного мислення та аналізу. Здобувачі освіти не просто виконують завдання, а й мають можливість оцінити свої дії, прогнозувати можливі результати, обирати найбільш доцільні стратегії для реалізації проєкту. Це вміння особливо важливе в роботі педагога, адже кожна ситуація може вимагати різного підходу та нестандартного рішення. Здатність аналізувати й оцінювати хід своєї роботи формує у здобувачів освіти відповідальність і системне бачення освітнього процесу. Загалом, метод проєктів у підготовці майбутнього педагога є потужним засобом не лише для засвоєння теоретичних знань, але й для формування практичних навичок, які необхідні в педагогічній діяльності. Він дозволяє здобувачам освіти активніше брати участь в освітньому процесі, приймати рішення, працювати у команді, вирішувати реальні проблеми та отримувати досвід, який стане корисним у їх майбутній кар'єрі. Завдяки цьому методу майбутні педагоги набувають не лише академічних знань, але й цінних умінь, які допоможуть їм стати ефективними, творчими та гнучкими фахівцями.

Навчальний тренінг є інтенсивною формою роботи, спрямованою на розвиток конкретних навичок і компетентностей. Він дозволяє здобувачам освіти засвоїти необхідні методики, протестувати їх у безпечному середовищі та відразу отримати зворотний зв'язок від викладача й колег. Тренінги ефективно використовуються у підготовці педагогів для формування комунікативних навичок, вміння управляти навчальною групою, організувати освітній процес. Вони поєднують теоретичні знання з практичними навичками та активно залучає здобувачів освіти до процесу навчання через участь у різноманітних вправах, дискусіях і ситуаціях, що імітують реальну практику. Використання тренінгових технологій у підготовці педагогів дає можливість здобувачам освіти глибше осмислити педагогічну діяльність, випробувати себе в реальних умовах, розвивати ключові професійні компетенції, необхідні для ефективної майбутньої професійної діяльності [13].

Одна з основних рис тренінгу як методу навчання полягає в його інтерактивності. Здобувачі освіти не є пасивними слухачами; вони активно взаємодіють, беруть участь у тренувальних завданнях, що дозволяє їм самостійно і на практиці застосовувати теоретичні знання, розв'язувати реальні педагогічні задачі. Це створює умови для формування педагогічних умінь і навичок через досвід, що є важливим для майбутнього педагога. Адже педагогіка – це не тільки теорія, а й практичне освоєння різних методів навчання, адаптація їх під конкретні умови освітнього процесу. Тренінг дає можливість розвивати не лише професійні компетенції, але й міжособистісні навички, такі як комунікація, робота в команді, вміння слухати і підтримувати зворотній зв'язок. Ці навички є важливими у професійній діяльності педагога, оскільки він має постійну взаємодію з усіма учасниками освітнього процесу. Вміння налагоджувати конструктивний діалог, знайти правильні аргументи та переконливо донести свої думки є основою ефективного педагогічного процесу.

Програми навчальних тренінгів часто мають практичне спрямування і орієнтовані на конкретні педагогічні стратегії або проблеми, з якими може зіткнутися педагог на своєму професійному шляху. Наприклад, тренінги можуть бути присвячені розвитку навичок управління колективом, використанню нових технологій у навчанні, інтеграції інклюзивних методів, а також організації навчальних процесів, що враховують індивідуальні потреби здобувачів освіти. Завдяки цьому, майбутні педагоги не тільки засвоюють важливу теорію, але й отримують конкретні інструменти для ефективної організації навчання. Важливим аспектом тренінгу є також умови для рефлексії та самопізнання. У процесі тренінгових вправ майбутні педагоги мають можливість оцінити свої дії, подумати, що можна було б змінити, яким чином можна було б вирішити поставлене завдання. Така рефлексія дозволяє не тільки усвідомлювати власні досягнення та недоліки, а й постійно удосконалювати свою професійну майстерність, вдосконалюючи підходи і стратегії у педагогічній діяльності.

Метод дискусії стимулює обмін ідеями, поглядами та думками між учасниками освітнього процесу. Дискусія дозволяє здобувачам освіти формулювати й відстоювати свої позиції, розвиває вміння слухати інших, аналізувати аргументи та пропонувати альтернативні рішення. У підготовці майбутніх педагогів цей метод формує критичне мислення, толерантність до альтернативних точок зору та вміння вести конструктивний діалог [10].

Ігровий метод використовується для моделювання реальних педагогічних ситуацій за допомогою рольових ігор. Учасники виконують певні ролі, взаємодіють один із одним, приймають рішення. Цей метод дозволяє засвоювати матеріал через практичний досвід, формує професійні компетентності й емоційний інтелект.

«Мозковий штурм» є інструментом для генерації великої кількості ідей у стислі терміни. Він дозволяє здобувачам освіти колективно шукати вирішення педагогічних проблем, заохочує творчість і співпрацю. Метод

розвиває уяву, критичне мислення та комунікаційні навички, необхідні для майбутньої професійної діяльності [1].

Метод «Дельфі» базується на структурованому збиранні та аналізі експертних думок, він є ефективним інструментом у підготовці майбутніх педагогів, що включає колективне анкетування та обговорення серед експертів. У педагогічному контексті цей метод дозволяє здобувачам освіти аналізувати та прогнозувати майбутні тенденції в освіті, вивчати педагогічні інновації та вдосконалювати навички прийняття рішень. Через поетапне збирання та узагальнення думок фахівців, метод «Дельфі» стимулює критичне мислення, розвиває вміння працювати в групі та ефективно використовувати колективний досвід для вирішення складних питань. Цей метод сприяє формуванню системного бачення педагогічної практики у здобувачів освіти. Він передбачає формулювання педагогічних проблем, а потім їхнє обговорення в кілька етапів із залученням зворотного зв'язку. У результаті створюються консолідовані рішення, що допомагають здобувачам освіти розвивати аналітичне мислення, прогнозування та стратегічний підхід до вирішення складних педагогічних завдань [32].

Проблемне навчання є одним із найбільш ефективних підходів до підготовки майбутніх педагогів, оскільки воно зорієнтоване на розв'язання конкретних, часто реальних проблем. Основною ідеєю цього методу є організація освітнього процесу навколо аналізу проблемної ситуації, що стимулює активну участь здобувачів освіти в освітньому процесі. Проблеми, що постають перед здобувачами освіти, вимагають глибокого аналізу, а також використання різних джерел інформації для розробки можливих рішень. Таким чином, проблемне навчання сприяє розвитку критичного мислення, здатності до аналізу та синтезу, формуванню вміння робити висновки та приймати обґрунтовані рішення. Здобувачі освіти вчаться працювати з інформацією, застосовувати набуті знання до різноманітних ситуацій, що значно підвищує їхню здатність вирішувати комплексні завдання в професійній діяльності.

Кейс-метод, в свою чергу, передбачає аналіз конкретних випадків, що відображають складнощі реальної педагогічної практики. Цей метод відтворює ситуації, які часто можуть виникнути у процесі роботи майбутнього педагога: від взаємодії зі здобувачами освіти та батьками до організації освітнього процесу в умовах нестабільності або кризових ситуацій. Здобувачі освіти повинні уважно вивчити надані кейси, визначити основні проблеми і проблемні точки, аналізуючи кожен аспект ситуації. Після цього вони пропонують шляхи вирішення проблем, враховуючи можливі наслідки кожного варіанту рішення. Така форма навчання допомагає здобувачам освіти адаптуватися до різноманітних педагогічних ситуацій, розвиває вміння працювати під час обмеженого часу та з обмеженими ресурсами, що є важливими в умовах реального педагогічного процесу [30].

Усі розглянуті інтерактивні методи навчання мають значний потенціал у підготовці майбутніх педагогів. Вони створюють умови для інтеграції знань із практикою, розвивають компетентності, необхідні для успішної педагогічної діяльності, і формують нове покоління професіоналів, здатних відповідати на виклики сучасного суспільства. Використання цих методів у підготовці педагогів сприяє формуванню творчого, відповідального та компетентного фахівця.

2.2. Результати використання інтерактивних методів навчання у підготовці майбутнього педагога

Інтерактивні методи навчання становлять важливу частину освітнього процесу в підготовці майбутніх педагогів, оскільки сприяють розвитку в них не лише теоретичних знань, а й практичних компетенцій, необхідних для ефективного виконання педагогічної діяльності. В умовах швидких змін у суспільстві та освіті, інтерактивні методи надають можливість здобувачам освіти отримати досвід реальної педагогічної діяльності, активно взаємодіяти

з інформацією та усіма учасниками освітнього процесу, а також розвивати критичне мислення і креативність. Розглянемо основні результати використання таких методів у педагогічній підготовці.

Одним із основних результатів інтерактивних методів є активізація пізнавальної діяльності здобувачів освіти. Використання проблемного навчання, кейс-методу, рольових ігор та інших інтерактивних технік сприяє глибшому осмисленню навчального матеріалу, адже здобувачі освіти не лише сприймають знання, а й активно працюють із ними, застосовуючи на практиці. Це дозволяє майбутнім педагогам ефективно засвоювати методи та прийоми, що знадобляться в їхній практичній діяльності. Наприклад, аналіз реальних педагогічних ситуацій, які пропонуються в рамках кейс-методу, дозволяє здобувачам освіти вчитися приймати обґрунтовані рішення, оцінювати наслідки своїх дій та адаптувати стратегії навчання відповідно до конкретних обставин.

Інший важливий результат використання інтерактивних методів – розвиток комунікативних та міжособистісних навичок майбутніх педагогів. У процесі командної роботи, дискусій, роботи в парах, здобувачі освіти набувають досвіду ефективної комунікації, вчать слухати та чути один одного, формують навички ведення конструктивних переговорів та вирішення конфліктів. Оскільки педагогічна діяльність неможлива без постійного спілкування з усіма учасниками освітнього процесу, розвиток цих навичок є важливим аспектом професійної підготовки.

Завдяки інтерактивним методам навчання здобувачі освіти також розвивають аналітичні здібності та здатність до критичного мислення. Залучення здобувачів освіти до обговорень проблем, вирішення складних ситуацій, аналізу реальних випадків з практики сприяє формуванню в них здатності до об'єктивного оцінювання, вибору оптимальних варіантів розв'язання проблем та адаптації підходів до навчання в реальних умовах. Вони набувають досвіду роботи з інформацією, її систематизації та узагальнення, що є важливим для проведення занять і підготовки освітніх

програм. Досягнення таких результатів залежить від активного залучення здобувачів освіти до процесу навчання та використання різноманітних інтерактивних методик, що враховують різні стилі навчання та індивідуальні потреби здобувачів освіти. Використання таких методів дозволяє забезпечити більш ефективний та гнучкий підхід до освітнього процесу, орієнтуючи його не лише на засвоєння знань, але й на розвиток необхідних педагогічних умінь і навичок.

Однак, застосування інтерактивних методів також вимагає від викладачів високої професійної підготовки та здатності правильно організувати освітній процес. Педагог повинен мати досвід у плануванні інтерактивних занять, у використанні технічних засобів і технологій для досягнення максимального ефекту від залучення здобувачів освіти до навчання. Крім того, важливим є створення комфортного й стимулюючого освітнього середовища, яке мотивуватиме здобувачів освіти активно працювати, ділитися ідеями та бути відкритими до нових знань і досвіду. Результати використання інтерактивних методів навчання в підготовці майбутнього педагога є надзвичайно позитивними, оскільки ці методи допомагають формувати у здобувачів освіти не лише теоретичні знання, а й практичні компетенції, необхідні для успішної педагогічної діяльності. Вони сприяють розвитку критичного мислення, комунікативних і творчих навичок, а також підготовляють здобувачів освіти до вирішення складних і нестандартних ситуацій у процесі викладання. Враховуючи ці переваги, інтерактивні методи мають великий потенціал у підготовці висококваліфікованих і адаптивних педагогів.

Для більш ґрунтовного дослідження результатів використання інтерактивних методів навчання у підготовці майбутніх педагогів було проведено емпіричне дослідження у вигляді анкетування здобувачів освіти з питань готовності до застосування у майбутній педагогічній діяльності інтерактивних методів навчання.

Анкетування є одним з найбільш поширених та ефективних методів проведення емпіричних досліджень, особливо у галузі соціальних наук та освіти. Воно полягає у зборі даних від респондентів за допомогою структурованих запитань, на які учасники дослідження надають письмові або електронні відповіді. Метод дозволяє отримати об'єктивні, кількісні дані, що дають змогу проводити статистичний аналіз та виводити висновки щодо досліджуваного явища або процесу. Основною перевагою анкетування є можливість збору великої кількості даних за відносно короткий період. Це особливо корисно у випадках, коли дослідник має справу з великою групою людей або необхідно провести дослідження на репрезентативній вибірці. Крім того, анкетування дозволяє стандартизувати питання, що забезпечує єдині умови для всіх респондентів і зменшує можливість викривлення результатів, спричиненого інтерпретацією дослідника.

Анкети можуть бути різної форми: закриті (де респонденти вибирають одну або кілька відповідей зі списку), відкриті (де учасники дають власну відповідь) або змішані (поєднують закриті та відкриті питання). У залежності від мети дослідження, анкети можуть бути спрямовані на отримання як якісної, так і кількісної інформації. Наприклад, у педагогічних дослідженнях анкети широко використовуються для оцінки готовності здобувачів освіти застосовувати певні методи навчання, для вивчення мотивації, ставлення до різних педагогічних інструментів або ефективності навчальних програм. Це дозволяє зібрати дані безпосередньо від учасників освітнього процесу, що дає достовірну картину їхніх ставлень, переживань та інтерпретацій навчального досвіду.

Процес анкетування зазвичай складається з кількох етапів. Спочатку розробляються самі анкети, що включають питання, які відповідають цілям дослідження. Після цього відбувається етап розповсюдження анкет серед респондентів, що може бути здійснене через Інтернет, паперові носії або шляхом особистих інтерв'ю. Після збору анкет, отримані дані обробляються та аналізуються за допомогою статистичних методів або якісного аналізу, що

дозволяє сформулювати висновки щодо досліджуваного питання. Одним із важливих аспектів є анонімність анкетування, яка забезпечує більшу відвертість відповідей респондентів і знижує ризик соціально бажаних відповідей, що можуть спотворити результати.

Метою нашого дослідження було визначити рівень готовності здобувачів освіти до застосування інтерактивних методів навчання в їхній майбутній педагогічній діяльності.

Методом дослідження було обрано анкетування здобувачів освіти Західноукраїнського національного університету (70 респондентів) з метою збору даних про їхню готовність до впровадження інтерактивних методів навчання у майбутню професійну діяльність.

Для дослідження була розроблена анкета з 8 запитань (табл. 2.1), що стосуються готовності здобувачів освіти використовувати інтерактивні методи навчання, розуміння їхніх переваг і впливу на ефективність педагогічного процесу.

Таблиця 2.1

**Готовність до застосування інтерактивних методів навчання у
майбутній педагогічній діяльності**

№	Питання	Відповіді (відзначте один або кілька варіантів)
1	Чи знайомі Ви з інтерактивними методами навчання?	☐ Так ☐ Ні
2	Наскільки важливими, на Вашу думку, є інтерактивні методи навчання для сучасної педагогічної практики?	☐ Дуже важливі ☐ Важливі ☐ Не важливі
3	Які з наступних інтерактивних методів Ви вважаєте найбільш ефективними?	☐ Кейс-метод ☐ Рольові ігри ☐ Проблемне навчання ☐ Тренінги

		☐ Обговорення ☐ Інші (вказіть) _____
4	Чи готові Ви застосовувати інтерактивні методи навчання у майбутній педагогічній діяльності?	☐ Так ☐ Частково ☐ Ні
5	Які, на Вашу думку, труднощі можуть виникнути при використанні інтерактивних методів навчання?	☐ Недостатня підготовленість здобувачів освіти ☐ Відсутність часу для організації ☐ Складнощі з організацією групової роботи ☐ Інші (вказіть) _____
6	Чи проводяться у Вашому закладі освіти заняття з використанням інтерактивних методів?	☐ Так, регулярно ☐ Іноді ☐ Ніколи
7	Які, на Вашу думку, переваги інтерактивних методів навчання порівняно з традиційними?	☐ Залучають здобувачів освіти до активної діяльності ☐ Покращують розуміння матеріалу ☐ Розвивають креативність ☐ Стимулюють критичне мислення ☐ Інші (вказіть) _____
8	Як оцінюєте рівень своєї готовності до використання інтерактивних методів у майбутній педагогічній діяльності?	☐ Високий ☐ Середній ☐ Низький

Результати проведеного анкетування «Готовність до застосування інтерактивних методів навчання у майбутній педагогічній діяльності» свідчать про високий рівень обізнаності здобувачів освіти щодо інтерактивних методів навчання та їх значення для сучасної педагогічної практики (табл. 2.2). Згідно з результатами, 92% респондентів знайомі з інтерактивними методами, що свідчить про популяризацію цього підходу серед здобувачів освіти педагогічних спеціальностей. Тільки 8% не мають з ними досвіду, що вказує на необхідність подальшого розширення використання таких методів у навчальних програмах. Щодо важливості інтерактивних методів навчання для

педагогічної практики, 85% опитаних вважають їх «дуже важливими», а ще 12% – «важливими». Лише 3% респондентів не поділяють цієї думки. Такий результат підтверджує загальний тренд до зміни підходів у навчанні, коли акцент робиться на активному залученні здобувачів освіти до процесу навчання.

Таблиця 2.2

Результати проведеного анкетування «Готовність до застосування інтерактивних методів навчання у майбутній педагогічній діяльності»

№	Питання	Відповіді респондентів (%)
1	Чи знайомі Ви з інтерактивними методами навчання?	Так – 92%, Ні – 8%
2	Наскільки важливими, на Вашу думку, є інтерактивні методи навчання для сучасної педагогічної практики?	Дуже важливі – 85%, Важливі – 12%, Не важливі – 3%
3	Які з наступних інтерактивних методів Ви вважаєте найбільш ефективними?	Кейс-метод – 50%, Рольові ігри – 35%, Проблемне навчання – 30%, Тренінги – 20%, Обговорення – 18%
4	Чи готові Ви застосовувати інтерактивні методи навчання у майбутній педагогічній діяльності?	Так – 75%, Частково – 20%, Ні – 5%
5	Які, на Вашу думку, труднощі можуть виникнути при використанні інтерактивних методів навчання?	Недостатня підготовленість здобувачів освіти – 45%, Відсутність часу для організації – 30%, Складнощі з організацією групової роботи – 20%, Не бачу труднощів – 5%
6	Чи проводяться у Вашому закладі освіти заняття з використанням інтерактивних методів?	Так, регулярно – 55%, Іноді – 40%, Ніколи – 5%
7	Які, на Вашу думку, переваги інтерактивних методів навчання порівняно з традиційними?	Залучають здобувачів освіти до активної діяльності – 70%, Покращують розуміння матеріалу – 50%,

		Розвивають креативність – 40%, Стимулюють критичне мислення – 30%
8	Як оцінюєте рівень своєї готовності до використання інтерактивних методів у майбутній педагогічній діяльності?	Високий – 60%, Середній – 35%, Низький – 5%

Коли респонденти мали можливість вибрати найбільш ефективні методи, 50% з них вибрали кейс-метод, 35% – рольові ігри, 30% – проблемне навчання, 20% – тренінги та 18% – обговорення. Ці методи були визнані найбільш привабливими для здобувачів освіти, і це може свідчити про прагнення до використання практичних, ситуаційних методик у навчальному процесі. Дослідження також виявило, що 75% опитаних готові застосовувати інтерактивні методи під час педагогічної практики, 20% – частково, а 5% – не готові. Це вказує на високий рівень готовності здобувачів освіти до впровадження нових методів у свою майбутню педагогічну діяльність, хоча є певні сумніви чи обмеження серед невеликої частини респондентів.

Щодо можливих труднощів у використанні інтерактивних методів, 45% респондентів називають недостатню підготовленість здобувачів освіти основною проблемою, 30% – відсутність достатнього часу для організації методів, а 20% – складнощі в організації групової роботи. Водночас лише 5% не бачать серйозних труднощів у цьому процесі. Чимало респондентів зазначають, що в їхньому закладі освіти регулярно проводяться заняття за допомогою інтерактивних методів (55%), 40% вказують на використання таких методів час від часу, тоді як 5% заявили, що не мали подібного досвіду.

Перевагами інтерактивних методів, на думку респондентів, є здатність залучати здобувачів освіти до активної діяльності (70%), покращення розуміння матеріалу (50%), розвиток креативності (40%) та стимулювання критичного мислення (30%). У результаті анкетування 60% респондентів оцінюють свій рівень готовності до використання інтерактивних методів як

високий, 35% – середній і 5% – низький, що свідчить про велику зацікавленість у подальшому вдосконаленні цього аспекту педагогічної діяльності.

Ці результати дослідження вказують на те, що здобувачі освіти мають високий рівень знань і готовності до застосування інтерактивних методів навчання в своїй майбутній педагогічній діяльності, однак для максимального ефекту важливо звернути увагу на проблеми організації таких методів і подолання можливих труднощів. Таким чином, результати дослідження свідчать про загальне позитивне ставлення респондентів до інтерактивних методів навчання та їх готовність застосовувати ці методи у майбутньому. Водночас, існують деякі проблеми, пов'язані з організацією процесу та підготовленістю здобувачів освіти, що потребує уваги та вирішення в подальшому педагогічному навчанні.

Висновки до РОЗДІЛУ 2

Інтерактивні методи навчання є важливим інструментом у підготовці майбутніх педагогів, оскільки вони не лише сприяють ефективному засвоєнню теоретичних знань, а й розвивають практичні навички. Використання таких методів допомагає формувати критичне мислення, комунікаційні компетентності, а також здатність до роботи в команді та самостійного пошуку рішень. Інтерактивні лекції, зокрема, сприяють активній участі здобувачів освіти у процесі навчання, забезпечуючи зворотний зв'язок і підвищуючи зацікавленість у матеріалі. Крім того такі, методи як навчання у співробітництві, метод проєктів і тренінги дозволяють здобувачам освіти глибше зануритися у реальні умови професійної діяльності, виробляючи навички, які будуть корисними в педагогічній практиці. В цілому, інтерактивні методи значно підвищують якість педагогічної підготовки, допомагаючи формувати комплекс навичок і компетентностей, необхідних для успішної професійної діяльності майбутнього педагога.

Результати використання інтерактивних методів навчання у підготовці майбутнього педагога показують позитивний вплив на розвиток ключових компетенцій здобувачів освіти. Анкетування респондентів засвідчило їх високий рівень обізнаності з цими методами та розуміння їх важливості для сучасної педагогічної практики. Найбільш ефективними методами було визнано кейс-метод і рольові ігри, які сприяють активному залученню здобувачів освіти в освітній процес та розвитку критичного мислення. Більшість здобувачів освіти виявила готовність застосовувати ці методи у своїй майбутній професійній діяльності, підкреслюючи важливість практичного досвіду та інтерактивних методик у підготовці педагогів. Хоча переважна кількість респондентів вважає ці методи ефективними, існують певні труднощі у їх впровадженні, серед яких недостатня підготовленість здобувачів освіти та нестача часу для організації занять. Це вказує на необхідність удосконалення освітнього процесу та постійну підготовку викладачів до використання інтерактивних технологій.

РОЗДІЛ 3.

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

3.1. Методи стимулювання творчої активності в контексті розвитку інтерактивних методів навчання у підготовці майбутнього педагога

В теперішніх умовах стимулювання творчої активності на заняттях є однією з основних цілей освітнього процесу. Згідно з сучасними дослідженнями, творчість розглядається як інтелектуальна активність особистості, спрямована на генерування нових ідей та способів вирішення завдань з використанням набутого досвіду, знань і навичок, а також розвитку власних ініціатив та ідей. Модернізація освітнього процесу включає активну участь здобувачів освіти у творчій діяльності, яка реалізується через продуманий вибір методів викладання та підбору змісту матеріалу, аргументацію і сформульовані висновки. Основною метою стимулювання креативної діяльності є створення освітнього середовища, яке сприяє розкриттю потенціалу кожної особистості та розвитку унікальних здібностей.

Важливою умовою ефективного стимулювання творчої активності є створення відповідних педагогічних умов, зокрема, змінюючи методи ведення занять і подачі матеріалу, застосовуючи персоналізований та інтегрований підхід. Аналіз сучасної практики показує, що для стимулювання творчості використовуються різноманітні методи, такі як [2]:

- застосування інтерактивних технологій та розвиваючих ігор;
- мотиваційні заходи (надання додаткових балів тощо);
- моделювання різних ситуацій та постановка цілей;
- аналіз реальних історій та методи відкриття нових знань;
- розв'язання завдань з можливістю вибору варіантів;

– використання спрямованих запитань для розвитку абстрактного й конкретного мислення.

Крім того, одними з найважливіших аспектів стимулювання творчості є залучення здобувачів освіти до вивчення матеріалу та збереження їхнього інтересу й уваги. Відповідно до педагогічних принципів, інтерес є основою мотивації, а увага є критичним чинником для зосередження на визначених об'єктах. Залучення здобувачів освіти до активної участі в освітньому процесі є важливим для їхнього розвитку та засвоєння знань. Це вимагає застосування активних методів навчання, які сприяють вирішенню проблем з інтересом, що підвищує рівень уваги й участі. Таким чином, для стимулювання творчості важливими є як традиційні методи, так і інноваційні підходи, орієнтовані на глибоке розуміння процесів навчання і націлені на створення мотиваційних умов, що забезпечують максимальну залученість здобувачів освіти.

Традиційні методи стимулювання освітнього процесу в закладах вищої освіти засновані на ідеї, що успіх залучення здобувачів освіти до навчання залежить від їхнього інтересу до кінцевого результату. Ключовою метою освітнього процесу є не лише передача знань, а й формування інтересу до них. Використання термінів «навчальний» та «пізнавальний» інтерес сприяє розумінню причин, які мотивують пізнання певних даних чи явищ. Сучасні дослідження вказують, що найефективнішими методами стимулювання зацікавленості є [7]:

1. Прикладні методи:

- Надання можливості застосувати матеріал на практиці;
- Демонстрація зв'язку навчального контенту з майбутніми життєвими перспективами здобувачів освіти;
- Наведення прикладів успішних практичних застосувань знань.

2. Методологічні методи:

- Введення новизни та інноваційності в навчальні матеріали;
- Використання інтерактивних форм навчання;

- Практичні приклади та наочний матеріал;
- Підтримка творчого процесу за допомогою різних форм зворотного зв'язку та обговорення.

3. Психологічні методи:

- Створення комфортної творчої атмосфери, де важлива відсутність критики;
- Врахування інтересів здобувачів освіти та їхнього життєвого досвіду в освітньому процесі;
- Підтримка здорової змагальності і мотивація до глибшого засвоєння матеріалу.

Як показують дослідження, важливим фактором є саме зміст навчального матеріалу, який викликає інтерес. Застосування інноваційних і нестандартних методів подачі інформації також підвищує рівень зацікавленості. Вони сприяють кращому засвоєнню матеріалу та розвитку практичних навичок, необхідних для розв'язання професійних задач. Пізнавальний інтерес має вплив і на подальше формування професійних інтересів та світогляд здобувачів освіти. Зберігання уваги здобувачів освіти на заняттях також є важливим фактором успішності навчання. У цьому процесі важливими є знання про функції уваги і їхнє застосування в освітньому процесі, серед яких визначаються: надання необхідної інформації, активізація ресурсів організму для зосередженості, стимулювання вибору потрібної інформації та підтримка тривалої концентрації [6].

Щоб максимально ефективно організувати навчання, важливо враховувати індивідуальні особливості та забезпечувати оптимальні умови для концентрування уваги здобувачів освіти через різноманітні методи і техніки. Крім того, вміння контролювати різні види уваги – мимовільну, довільну та післядовільну – допомагає сприяти ефективному засвоєнню матеріалу. Враховуючи специфіку використання уваги при навчанні, важливо також знати її види: індивідуальну, групову та колективну. Кожен з цих типів уваги має свої особливості і застосування залежно від контексту, причому для

досягнення кращих результатів у вищій освіті рекомендується зосереджуватися на колективній увазі, яка мотивує учасників до більш активної участі. Рекомендації щодо стимулювання уваги в освітньому процесі включають використання унікальних методів подачі інформації, динамічне представлення матеріалу, повторювання для кращого запам'ятовування, а також застосування різних засобів візуальної та вербальної презентації. Психологічно позитивний підхід до навчання також є важливим чинником, оскільки він допомагає утримати увагу і забезпечити глибше сприйняття інформації здобувачами освіти.

Сучасний інтенсивний розвиток науки і техніки, а також доступність величезних обсягів інформації, що стали відкритими для користувачів, створюють необхідність постійного пошуку інноваційних способів підвищення інтересу до знань, що надаються під час навчання, особливо у закладах вищої освіти. В умовах насиченості інформаційними ресурсами і технологіями активізація уваги та зацікавленості здобувачів вищої освіти стає однією з важливих проблем освітнього процесу. Це актуально навіть для здобувачів вищої освіти з високою мотивацією, які можуть відволікатися від навчання через різні чинники, а здобувачі вищої освіти з низьким рівнем зацікавленості часто виявляють слабку мотивацію до здобуття глибоких знань. Викладачі, в свою чергу, повинні постійно стимулювати увагу здобувачів освіти, заохочуючи до активного вивчення нового матеріалу [5].

Залучення уваги є одним з основних завдань під час презентації матеріалу, оскільки воно дозволяє сформувати у слухачів чітке розуміння предмета та викладача. Вибір методики навчання повинен враховувати різноманітні аспекти аудиторії, зокрема її вікові та психологічні особливості, мотивацію, інтереси та досвід. Сучасні умови перенасиченості психологічним впливом і технологіями вимагають адаптації до нових методів, що зменшують ефективність традиційних способів привертання уваги. Для досягнення успіху в контакті з аудиторією необхідно активізувати інтерес і увагу здобувачів освіти, створюючи умови для засвоєння інформації. Зокрема, важливо

застосовувати методи управління зацікавленістю та увагою, що відповідають сучасним вимогам. Зіставлення сучасних підходів до підвищення інтересу освітніх аудиторій дозволяє виділити основні принципи та методи їх практичного застосування, зокрема [7]:

- Зрозумілий та доступний виклад матеріалу, використання простих синтаксичних і лексичних зворотів для полегшення розуміння.
- Емоційне і виразне подання інформації, включаючи зміни тембру голосу, що стимулює увагу здобувачів освіти.
- Питання до аудиторії, заохочення діалогів та інтерактивного спілкування для підвищення зацікавленості та осмислення матеріалу.
- Спільне створення правил навчання з аудиторією, що залучає здобувачів освіти до процесу та мотивує їх.
- Пояснення цілей вивчення матеріалу і методів навчання, що збільшують залученість здобувачів освіти.
- Використання візуальних засобів, таких як графіки, схеми, діаграми для полегшення сприйняття інформації.
- Повторення ключових ідей для закріплення їх в пам'яті.
- Перехід на пов'язані або несподівані теми для зниження навчального напруження.
- Використання життєвих прикладів і гумору для покращення фокусу на матеріалі.
- Залучення попереднього досвіду здобувачів освіти для створення асоціативних зв'язків.
- Використання риторичних запитань і цікавих тверджень для стимулювання осмислення та інтриги.
- Включення динамічного жестикулювання і змінювання місця для підтримки уваги аудиторії та кращого засвоєння інформації.

Дослідження в галузі педагогіки та андрагогіки показують, що в сучасній освітній практиці використовуються різні методи для підвищення

інтересу та залучення уваги слухачів. Одним з таких підходів є використання нейтральних фраз на початку виступу чи презентації, коли викладач або доповідач вносить висловлювання, що не стосуються безпосередньо теми, але мають певну значущість для аудиторії. Це дозволяє створити сприйняття, яке допомагає здобувачам освіти налаштуватися на майбутній матеріал, що буде поданий. Ще одним ефективним методом є так зване заманювання уваги. Він полягає у використанні складних чи незвичних для слухачів прийомів подачі матеріалу, наприклад, дуже тихим голосом чи іноземною мовою. Такий підхід викликає додаткову потребу здобувачів освіти до концентрації уваги, щоб зрозуміти те, що подається. Це стимулює зацікавленість та уважність до наступного контенту. Не менш важливим є акцентування уваги на ключових моментах у виступі. Це може бути зроблено як прямо, наприклад, за допомогою виразних висловлювань на кшталт «звернемо увагу, що...», так і опосередковано, створюючи контраст чи порівняння, що дозволяє виокремити суттєві аспекти матеріалу. Такий метод дозволяє здобувачам освіти зосередитися на найважливішому і полегшує процес осмислення [14].

Провокаційні прийоми також ефективно працюють на підвищення уваги. Виступаючи з деякими помилками чи недосказаними аспектами, педагог дає можливість аудиторії виразити своє ставлення до представленої інформації. Це створює дискусію і додає динамізму процесу навчання, водночас активізуючи розумову діяльність слухачів. Важливою є і техніка створення ритму виступу, зміни темпу та інтонацій, яка не дозволяє увазі відволікатися. Використання коротких пауз дає можливість здобувачам освіти обдумати те, що було сказано, і сконцентруватися на наступному етапі розповіді. Це дозволяє краще структурувати поданий матеріал та підкреслити важливі моменти.

Іншим ефективним методом є переформулювання, яке використовується для утримання уваги при роботі з важливими або складними даними. Повторення чи змінене подання тієї ж інформації дозволяє краще закріпити розуміння у здобувачів освіти і посилити ефект від поданого матеріалу. Це

забезпечує необхідну глибину осмислення. Особливістю деяких методів є перебільшення чи максимізація ефекту, щоб привернути ще більше уваги до суттєвих аспектів матеріалу. Ось так через ефективні способи акцентування важливих моментів педагог змушує аудиторію приділяти увагу найістотнішому, а також демонструє своє особисте ставлення до предмету обговорення. Отже, всі ці методи мають спільну мету – залучити увагу та стимулювати інтерес до навчального матеріалу. Вони знаходяться в контексті сучасних освітніх підходів, орієнтуючись на глобальні тенденції та зміни в науково-технічному прогресі й суспільному розвитку.

Висновки до РОЗДІЛУ 3

У процесі підготовки майбутнього педагога до його професійної діяльності важливо впроваджувати методи стимулювання творчої активності, оскільки це сприяє розвитку їх інтелектуальних здібностей і творчого мислення. Технології та методи, такі як інтерактивні заняття, розвиваючі ігри, а також мотиваційні заходи, мають на меті не тільки передати знання, а й активізувати участь здобувачів освіти в освітньому процесі. Важливою є роль педагогічної підтримки в створенні стимулюючого середовища для кожного здобувача освіти, яке дозволяє розвивати унікальні здібності та формувати вміння самостійно генерувати ідеї.

Належне застосування різноманітних методів навчання, враховуючи психологічні та індивідуальні особливості здобувачів освіти, допомагає досягти високої мотивації до навчання. Саме інтерактивні та інноваційні підходи, що сприяють глибокому розумінню навчального матеріалу, є ефективним способом стимулювання творчості й розвитку майбутніх педагогів.

ВИСНОВКИ

Історичний розвиток інтерактивних методів навчання демонструє еволюцію педагогічних підходів, які з часом переходили від пасивного сприйняття інформації до активної участі здобувачів освіти у процесі навчання. Ідеї, виражені ще Конфуцієм, знайшли своє практичне втілення у ХХ столітті через теорії активного навчання Реджинальда Реванса та інших вчених. Підхід, заснований на взаємодії між здобувачами освіти та викладачем, а також між самими здобувачами, сприяє значному поглибленню розуміння матеріалу та розвитку навичок, необхідних у майбутній професійній діяльності. Застосування інтерактивних методів навчання дозволяє ефективно засвоювати знання та формувати критичне мислення, співпрацю та адаптаційні здібності. Інтерактивні методи навчання забезпечують кращу підготовку здобувачів освіти до реальних професійних ситуацій, сприяючи не тільки розвитку когнітивних здібностей, але й особистісного зростання. Їх ефективність підтверджується численними дослідженнями, що доводять їхній позитивний вплив на освітній процес, зміцнюючи переконання в необхідності їх інтеграції в сучасну освіту.

Інтерактивні методи навчання в контексті підготовки майбутніх педагогів є важливою складовою сучасної педагогічної практики. Вони сприяють розвитку активного пізнавального процесу та формуванню професійних і особистісних компетентностей здобувачів освіти, таких як критичне мислення, комунікація, здатність до рефлексії та співпраці. Інтерактивні методи, включаючи групові дискусії, рольові ігри, дебати, проектну діяльність, не лише забезпечують більш глибоке засвоєння навчального матеріалу, а й дозволяють моделювати реальні ситуації, що актуально для педагогічної практики. Важливою перевагою цього підходу є створення діалогічного середовища, в якому викладачі й здобувачі освіти стають рівноправними суб'єктами, що сприяє розширенню професійного та особистісного розвитку здобувачів освіти. Однак ефективність цих методів

потребує ретельного планування, високої кваліфікації викладачів і належної мотивації здобувачів освіти. Враховуючи ці аспекти, інтерактивне навчання не лише трансформує освітній процес, а й активно впливає на формування нових професійних стандартів для педагогів.

В підготовці майбутніх педагогів інтерактивні методи навчання є ефективними інструментами, що активно сприяють розвитку ключових компетентностей, необхідних для педагогічної діяльності. Серед таких методів, основним є інтерактивна лекція, яка дозволяє не лише передавати інформацію, але й активно залучати здобувачів освіти до процесу навчання. Різні види лекцій – лекція-візуалізація, проблемна лекція, лекція-дискусія та лекція-бесіда – створюють можливості для глибокого осмислення матеріалу, формування критичного мислення та розвитку комунікативних навичок. Метод творчих ситуацій орієнтований на розвиток креативного мислення і здатності знаходити нестандартні рішення в педагогічній практиці. Це особливо важливо для майбутніх педагогів, адже творче мислення стає необхідною складовою педагогічної діяльності. Метод навчання в співробітництві, де здобувачі освіти працюють у малих групах, стимулює розвиток комунікаційних навичок і вміння працювати в команді, важливих для педагогічної роботи. Метод проєктів, з орієнтацією на практичну діяльність, дозволяє інтегрувати теоретичні знання з реальними педагогічними завданнями, що розвиває критичне мислення, відповідальність і навички вирішення складних ситуацій. Цей метод є особливо ефективним для підготовки педагогів до самостійної роботи в реальних умовах. Навчальні тренінги сприяють розвитку ключових професійних компетентностей. Вони дають змогу здобувачам освіти перевірити і вдосконалити свої знання та навички у безпечному середовищі, що дозволяє педагогам успішно адаптуватися до реальних професійних ситуацій.

Таким чином, інтерактивні методи навчання є необхідними для формування у майбутніх педагогів всебічних компетенцій: від теоретичних

знань до практичних навичок, що сприяють розвитку професійного потенціалу та підготовці до ефективної діяльності у сучасних умовах освіти.

Результати проведеного дослідження у формі анкетування для здобувачів вищої освіти ЗУНУ показують, що інтерактивні методи навчання є важливим складником підготовки майбутніх педагогів. Вони значно впливають на розвиток загальних і спеціальних компетентностей здобувачів освіти. Виявилось, що 92% опитаних здобувачів освіти мають досвід роботи з інтерактивними методами навчання, що вказує на загальний тренд популяризації таких методик у сучасному освітньому процесі. Більшість респондентів вважають ці методи важливими для сучасної педагогічної практики: 85% відповіли, що вони дуже важливі, і лише 3% зазначили, що ці методи не є актуальними для педагогічної діяльності. Кейс-метод, рольові ігри та проблемне навчання були визначені найефективнішими методами інтерактивного навчання, зокрема 50% респондентів вказали на переваги кейс-методу, 35% віддали перевагу рольовим іграм, а 30% зосередились на проблемному навчанні. Це вказує на прагнення майбутніх педагогів використовувати практичні, ситуаційно орієнтовані методи у майбутній педагогічній діяльності. Коли йшлося про готовність до впровадження інтерактивних методів у майбутній професійній діяльності, 75% респондентів висловили готовність повністю застосовувати ці методи, 20% відзначили, що готові впроваджувати їх частково, а 5% не були готові до цього. Це свідчить про високу готовність здобувачів освіти до практичного застосування нових методів навчання, хоча деякі обмеження та сумніви все ж залишаються.

Щодо труднощів, які можуть виникнути при використанні інтерактивних методів, найбільше здобувачів освіти відзначили недостатню підготовленість здобувачів освіти, відсутність часу для організації таких занять, а також труднощі в організації групової роботи. Незважаючи на це, 55% опитаних зазначили, що їх заклад освіти регулярно використовує інтерактивні методи на заняттях, а 40% – застосовують їх час від часу. Отже, інтерактивні методи навчання допомагають формувати у здобувачів освіти

важливі педагогічні навички та практичні уміння, включаючи критичне мислення, комунікаційні навички, креативність. Загалом, результати дослідження свідчать про позитивне ставлення здобувачів освіти до інтерактивних методів навчання та високий рівень їх готовності застосовувати ці методи у майбутній педагогічній діяльності.

Стимулювання творчої активності у підготовці майбутнього педагога є необхідною умовою для розвитку креативності та професійних навичок, що важливо в контексті інтерактивних методів навчання. Створення освітнього середовища, яке забезпечує умови для розкриття творчого потенціалу здобувачів освіти, вимагає використання різних педагогічних технологій. Інтерактивні методи, зокрема використання розвиваючих ігор, мотиваційних заходів, моделювання ситуацій та застосування практичних задач, сприяють активній участі здобувачів освіти в освітньому процесі, покращують їхню здатність до вирішення нестандартних завдань. Ефективне стимулювання творчості також залежить від розуміння психологічних і методологічних аспектів навчання, таких як мотивація та увага. Практика показує, що для підтримки зацікавленості здобувачів освіти важливо застосовувати як традиційні, так й інноваційні методи. Це включає впровадження таких інноваційних форм навчання, як надання практичних прикладів, створення комфортної атмосфери, де здобувачі освіти можуть вільно висловлювати свої ідеї. Таким чином, поєднання інтерактивних методів і уваги до індивідуальних потреб здобувачів освіти є ключовим для розвитку їхньої творчої активності та підготовки до майбутньої професійної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Годкевич Л. Інтерактивні технології . *Завуч*. 2004. № 6 (192). С. 9–12.
2. Гусак О. Г. Педагогічні умови розвитку інтересу до професійної діяльності в студентів ВНЗ. URL: [http://repo.knmu.edu.ua/bitstream.D0%BA%D1%83%20%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%83.pdf](http://repo.knmu.edu.ua/bitstream/D0%BA%D1%83%20%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%83.pdf)
3. Донченко А. В. Розвиток творчої активності в процесі навчання. *Освіта*. 2016. № 4. С. 12–18.
4. Інноваційні педагогічні технології у системі неперервної професійної освіти : монографія / за ред. С. С. Вітвицької, д-ра пед. наук, проф. Житомир : ВД «Полісся», 2015. 368 с.
5. Інноваційні технології в освітньому процесі : монографія / І. В. Хом'юк, В. А. Петрук, О. А. Голюк та ін. Вінниця : ВНТУ, 2020. 88 с.
6. Інноваційні технології навчання в умовах модернізації сучасної освіти: монографія / за наук. ред. д. пед. н., проф. Л. З. Ребухи. Тернопіль : ЗУНУ, 2022. 145 с.
7. Інтерактивні методи навчання у вищій школі : монографія / Д. П. Антюшко, В. С. Володавчик, Л. І. Сєногонова та інші. Харків: Видавництво Іванченка І. С., 2022. 189 с.
8. Інтерактивні технології навчання: електронний навчальний курс. А. Єрмоленко. Біла Церква: БІНПО, 2022. 37 с.
9. Казміренко В. П., Духневич В. М., Осадько О. Ю. та ін. Засади когнітивної психології спілкування : монографія / за наук. ред. В. П. Казміренко; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. 390 с.
10. Кравченко Т. Сутнісні характеристики інтерактиву як методу навчання. URL: <chrome-extension://efaidnbnmnibpcjpcglclefindmkaj/https://core.ac.uk/download/pdf/33687686.pdf>

11. Крамарчук Ю., Дем'янюк А. Особливості управління освітніми закладами у сучасних умовах. *Інновації в освіті: реалії та перспективи розвитку: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Тернопіль, 24 листопада 2023 р.). Тернопіль : ЗУНУ, 2023. С.173–175.

12. Крамарчук Ю., Дем'янюк А. Інтерактивні методи навчання у підготовці майбутнього педагога. *Інноваційні процеси освітньої сфери України та країн Центральної Європи: стан, проблеми і перспективи: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Тернопіль, 4-5 грудня 2024 року). Тернопіль: ЗУНУ, 2024.

13. Кучерова Г.М. Інтерактивні вправи та ігри / Кучерова Г.М., Ягоднікова В.В. Харків: Основа, 2011. 144 с.

14. Лалак Н. В. Інтерактивна модель навчання студентів: проблеми та перспективи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2011. Вип. 20. С. 69–70.

15. Логвіненко А. Використання інтерактивних методів навчання в підготовці майбутніх учителів іноземної мови до толерантної комунікативної діяльності. *Педагогіка вищої та середньої школи*. 2014. Вип. 41. С. 77–81.

16. Михалюк, А. Використання інтерактивних методів навчання в процесі підготовки майбутніх педагогів. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2020. 33. С. 76–79.

17. Побірченко, Н., Пометун, О. & Коберник, Т. Інтерактивні технології: теорія та методика: посіб. Умань-Київ. 94. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/377/1/interakt_tehn_teor_met.pdf

18. Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання. К., 2007. 142 с.

19. Пометун О. Сучасний урок: Інтерактивні технології навчання: наук.метод. посібн. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко / [за ред. О. І. Пометун]. К.: „А.С.К.”, 2005. 192 с.

20. Пометун О. Як навчити учителів інтерактивних технологій: з досвіду проведення інтерактивних тренінгів у системі перепідготовки педагогічних кадрів. *Управління школою*. 2004. № 31 (79). С. 22–26.

21. П'ять порад, як залучити студентів у навчальний процес. URL: http://gohigher.org/5_porad_yak_zaluchyty_studentiv_u_navchalnyy_protsest?fbclid=UbrojIh5Yx52gaVrw0Ee8_3kuszXcNjXQpFFMJZWHU2-v7J6gE1I

22. Радченко М. Інтерактивні технології навчання в професійному становленні майбутніх спеціалістів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі*. 2014. Вип. 34. С. 299–306.

23. Решетченко С., Скубарєва Т. Інтерактивні методи навчання як засіб успішної навчальної діяльності учнів. *Проблеми безперервної географічної освіти і картографії*. 2021. Вип. 3. С. 62–68.

24. Сисоєва С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих. Київ: НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. ВД «ЕКМО», 2011. 324 с.

25. Сердюк Т. В. Інтерактивні технології навчання суспільних дисциплін як засіб активізації навчальнопізнавальної діяльності студентів вищих навчальних закладів I - II рівнів акредитації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.09 «Теорія навчання». Кривий Ріг, 2010. 20 с.

26. Скрипник М. Ігри дорослих. Інтерактивні методи навчання. К.: Ред. загальнопедагогічних газет, 2005. 128 с.

27. Собченко Т., Федоренко В. Використання сучасних інтерактивних технологій у професійній підготовці філологів. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2023. 24(2). С. 142–151.

28. Староста В., Гардубей М. Інтерактивні методи навчання: практичний аспект. *Збірник наукових праць ЗОІППО*. 2017. № 1(27). С. 1–6.

29. Черномаз Л. В. Шляхи стимулювання творчої активності студентів на заняттях зі спеціальних дисциплін у вищій школі. URL: http://tme.umo.edu.ua/docs/Dod/2_2010/kucher.pdf

30. Фарун Х., Сковрон Е., Цімерман Н. Динаміка різноманіття: як реалізувати потенціал різноманіття під час семінару. Київ : Інша освіта, 2015. 80 с.

31. Яланська С. П., Оніпко В. В. Стимулювання творчої активності студентів педагогічних ВНЗ. *Збірник наукових праць КПНУ ім. І. Огієнка*. 2015. № 30. С. 754–763.

32. Bilyk, V., Banak, R., Bardadym, O., Sokal, M., & Anichkina, O. Introduction of interactive teaching methods in modern schools. *Revista Eduweb*. 2023.17(2). P. 199–209.

33. Focus: The Ultimate Guide on How to Improve Focus and Concentration. URL: <https://jamesclear.com/focus>

34. Focusing Your Attention: Tips for Improving Your Concentration on the Task at Hand. URL: <https://www.ferris.edu/HTMLS/colleges/university/tools/focusing-attention.htm>

35. Khandve P. V. Interactive teaching and learning activities. URL: https://www.academia.edu/21313516/INTERACTIVE_TEACHING_AND_LEARNING_ACTIVITIES

36. Pradono S., Astriani S. M., Moniaga J. A method for interactive learning. *International Journal of Communication & Information Technology (CommIT)*. <http://msi.binus.ac.id/commit/> 2013. Vol. 7 No. 2. pp. 46–48.

37. Stimulating Creativity. URL: <https://edwardlowe.org/stimulatingcreativity/>